

2. Könyv

III. Fejezet

1. Területi változások Közép-Európában a két világháború között

Az első világháború folyamán az entente-hatalmak annyiszor és meggyőzően hangoztatták azt, hogy a népek önrendelkezési jogának megteremtéséért, és e jog gyakorlása révén szabad nemzetállamok létesítésének lehetőségéért harcolnak, hogy szándékuk őszinteségében a háború végén már a központi hatalmak közvéleménye sem kételkedett. Elsőként a felbomló régi Ausztria német nyelvű népe vonta le az entente-győzelem tanulságait. Beletörődve a Habsburg-birodalom szláv- és olasz nyelvű tartományai fölötti hegemoniájának elvesztésébe, 1918. nov. 12-én az osztrák tartományok képviselői, 13-án pedig Csehország, Morvaország és Osztrák-Szilézia németjei egyhangúlag megszavazzák a Német Köztársasághoz való csatlakozásukat (Anschluss).

Az entente ezekre a határozatokra nemcsak elutasítóan reagált, hanem az új Cseh-Szlovákia állam területének megállapításánál már nem azok szerint az elvek szerint — népek önrendelkezési joga, nemzetállamok létesítése — járt el, melyeket a háború végén éppen első-sorban a csehek önállósága érdekében hirdetett. Tiszta cseh nyelvterület helyett egy vegyes lakosságú történelmi területet adományozott a cseheknek a volt Ausztriából és ugyanakkor a szlovákok és csehek között fönnálló nyelvrokonság (nem nyelvazonosság!) alapján Magyarország történelmi területéből kihalította az északi részt 48% szlovák lakossal és szintén Csehországhoz csatolta. Ausztria németjeinek pedig megtiltotta a Németországhoz való csatlakozást és a "Deutsch-Österreich" állam elnevezést. (St.Germain-i béke, 1919. szept. 10.)

Erre a német-osztrákok azt hitték, hogy Wilson elnök nem parlamenti határozatokat, hanem népszavazást akar látni, s a népakarat előtt nyilván meghajol. 1921. április 24.-én Tirol lakosságának 98,8%-a szavazta meg az "Anschluss"-t, a Német Köztársasághoz csatlakozást. Francia fenyegetésre a többi tartományban nem kerülhetett sor már népszavazásokra.

A háború vége után a francia kormány számára már világos volt az a tény, hogy Németország szövetségesének, az Osztrák-Magyar Monarchiának szétbomlásztására felhasznált nemzeti önrendelkezés elve Németországot nem gyöngítené, hanem nagy mértékben megerősítené. Törekvésük tehát kizárólag oda irányult, hogy keleti szövetségeseik szerbek, románok és csehek államát oly nagyra tegyék amekkorára egyáltalán lehetőség nyílik. A területi kiterjedést ugyanis az erővel, a hadipotenciállal téveszti össze. Tévedésükről végképpen csak az 1938-tól 1941ig terjedő időben győződhetek meg.

A volt központi hatalmak megcsonkított országaiban a közvélemény pedig csak úgy tudta felfogni a nagy katasztrófát, történelmi dinasztiák bukását, évezredek birodalmak földarabolását, hogy ez a modern nemzetállamok Európájának megvalósíthatósága miatt történt. Hogy most nagyobb lett a nemzeti kisebbségek száma, az nyilván tévedésből, az angol és francia államférfiaknak a földrajzi és ethnográfiai viszonyokban való tájékozatlanságból ered. Szándékosságot, egyenesen gonoszságot nem tételeztek fel Londonról és Párizsról. Éppen ellenke-

zöleg: minden diplomáciai tevékenységük arra irányult, hogy a nyugati nagyhatalmak kormányait a békeszerződésekben megállapított határok békés revíziójára, azaz a nyelvhatárookra való eltolására bírják. Miután két évtized fáradozásai nem vezettek eredményre, a történelem nem várt fordulatot vett.

Németországban egy eredetileg kicsi csoport egyre nagyobb népszerűsége tette szert azáltal, hogy programjává a minden németet magában foglaló birodalom megalkotását tette, mit nem a győztesekkel való megegyezéstől remélt, hanem az állam erejének, hadi potenciáljának maximumra fokozásával, tehát katonai fölényrel. Egy vesztes állam csak akkor kerekedhet fölénybe a győztes — és a világ egyharmadát kitevő gyarmatbirodalmak javait élvező — hatalmakkal szemben, ha a politikai és gazdasági vezetés útjából elsöpri azokat a nehézségeket, melyekkel amazok küzködnek, az ellenzékét; tehát totális hatalommal rendelkezik alattvalói fölött.

Hasonló fortélynak köszönhetette a nagy forradalom után minden oldalról megtámadott Franciaország verhetetlenségét. Míg ellenfelei csak akkora hadsereggel rendelkeztek, amekkorákat uralkodók zsoldba tudtak fogadni, a direktórium minden francia polgárnak köteleességévé tette a honvédelmet, tehát a számbeli fölény már eleve a franciáké volt. Még Napoleon előtt.

Tárgykörünkbe nem tartozik a "Harmadik Birodalom" keletkezésének elemzése. Arra azonban rá kell mutatnunk, hogy bölcsője Versaillesben ringott és aligha tévedünk, ha úgy véljük, hogy azoknak az embereknek a nevét, akik mint ennek a rettegett birodalomnak a vezetői és a második világháború szerzői lettek hirhedtté a világban, senki sem ismerné közülünk, ha egy angol és egy francia miniszterelnök még a Weimari Németország kormányával bocsátkozik tárgyalásokba a Szudétaföld felszabadításáról. Ez esetben még a müncheni utat is megspórolhatták volna az urak...

Az 1938-ban Münchenben megkötött négyhatalmi szerződést — melyben Nagy-Britannia és Franciaország hozzájárult a 3 millió német által lakott Szudétaföld Cseh-Szlovákiától Németországhoz történő csatolásához — a világsajtó egy része "München szégyené"-nek szokta nevezni. Ez a kifejezés ugyan találó, csak nem olyan értelemben, mint ahogy szerzői gondolják. A szégyen ugyanis az, hogy a nyugati nagyhatalmak egy demokratikus politikai keretek között élő, rendkívüli gazdasági nehézségekkel küzködő, senkit sem fenyegető Németországnak nem voltak hajlandók igazságot szolgáltatni. De ha az emberi szabadságot lábbal taposó, szélhámosnak, rablóvezérnek tekintett és rettegett diktátor jelentette be igényeit, akkor elismerték a német követelés jogosságát.

München a magyar politikusok számára három tanulsággal szolgált:

- 1./ Az a nézet, hogy a békeszerződés területi igazságtalanságait a győztes nagyhatalmak revideálni fogják, tévesnek bizonyult és így hiábavalónak a magyar külpolitika kétévtizedes orientációja. A megmerevedett status quo megváltoztatását csak Németországtól lehetett várni, melynek nemzeti szocialista vezetői viszont Horthy kormányzóval egyáltalán nem szimpatizáltak.
- 2./ Münchenben a Mussolini által pártfogolt magyar kívánságokkal

szemben Anglia és Franciaország nem várt közönyt tanúsítottak. Ugyanis egyáltalán nem bánták volna azok 100%-os teljesítését sem. Miután Németország úgyszólván annyira megerősödött, hogy egy esetleges szövetségesének kismérvű gyarapodása már a német potenciált nem fokozhatta, a kérdésben korábban tanúsított elutasító álláspontjukat feladták.

Az a nézet tehát, hogy a magyar kisebbségek fölszabadulását — ha erre alkalom nyílna — a nyugati hatalmak cseh- és románbarát körei fogják megakadályozni, ugyancsak tévesnek bizonyult. A magyar, és lengyel területi kívánságok elintézését a müncheni értekezlet — Hitler kívánságára — későbbi időpontban tartandó közvetlen magyar-csehszlovák ill. lengyel-csehszlovák tárgyalásokra bízta. Ő tudta miért.

- 3./ Amikor a magyar kormány Cseh-Szlovákiával kívánságairól közvetlen tárgyalásokba akart bocsátkozni, a csehek az időközben autonómnak nyilvánított Szlovákiára hivatkozva magukat e kérdésben illetéktelennek nyilvánították és a magyarokkal való tárgyalást a szlovák nemzeti pártnak a vezetőjére, Tiso páterra — kit később fasiszta háborús bűncselekményekért végeztek ki — bízta. Tehát, ha Szlovákia — és a hozzá csatolt magyar terület — hivatalában nem csehek foglalják el a tisztviselői székeket, akkor nem érdekes a csehek számára az, hogy ezeknek a székeknek a száma mennyire apad.

Végül rá kell mutatnunk a legfontosabbra Münchennel kapcsolatban. Az a tény, hogy nemzetközi tárgyaláson oldották meg — legalábbis átmenetileg — Cseh-Szlovákia nemzetiségi problémáit, Horthy magyar államfőnek köszönhető. Mert Hitler tervét, melynek értelmében Németország és Magyarország Cseh-Szlovákiát megtámadják, és a nem kétséges győzelem után Cseh és Morvaország a németeké, a Magyarországtól elszakított egész terület viszont a magyaroké lett volna Horthy admirális elutasította. Sőt, a kis ország vezetője az idősebb és tapasztaltabb államférfi jogán kioktatta a Führert bizonyos nemzetközi politikai morálról és időszerűtlennek, nem kívánatosnak minősítette azt a törekvést, hogy a magyarok szlovákok fölött, a németek pedig csehek fölött uralkodjanak. (A. Ullein-Reviczky: *Guerre Allmande, paix Russe. La Hongrie entre deux feux...* Neuchatel, 1947., és Horthy Miklós: *Emlékirataim*).

Hitler ezért a kioktató elutasításáért rettenetesen megröppent, de háborút egymagában prestige-okokból nem akart kezdeni. Így került sor "München szégyenére" és a Führernek Magyarországgal és törekvéseivel szembeni hét éven át, tehát haláláig táplált ellenszenvére.

Nem tartozik tárgyunkhoz a közelmúlt politikai története, mégis rá kellett mutatnunk azokra az indítékokra, melyek a Párizs-környéki békék területi záradékainak változását eredményezték. Az eredmények népszámlálási jellemzői is megfelelőbben értékelhetők ki a szándékok ismeretében.

a./ Az első bécsi döntés

München után Lengyelország területi követeléseit olyan katonai nyomtatékkal támasztotta alá, hogy azokat a csehszlovák kormány maradéktalanul teljesítette. (1938. okt. 2.) A magyar kormány pedig Ko-

máromban tárgyalásokat kezdett a Cseh-Szlovákia által kiküldött szlovák államférfiakkal. A diplomácia történelmében ezt a szakaszt Cseh-Szlovákia felosztásának szokták nevezni. Pedig ez a megjelölés nemcsak felszínes, hanem téves is. Nemcsak azért mert olyan mintha ma a Németország egyesítésére irányuló törekvést "Kelet-Németország föl-számolását" célzónak neveznénk, hanem azért is, mert lényegileg Szlovákia megteremtéséről volt szó. E név ugyan már szerepelt Cseh-Szlovákia nevében, miután a Magyar Királyságtól bekebelezett terület 3/4 részét Szlovákiának nevezték, de e tájmegjelölésnek éppúgy nem volt politikai vagy nyelvterületi értelme, mint Angliában a "Danelow" vagy az Allamokon belül a "Middle-West" névnek. 1938 októberében folyt először magyar és szlovák szakemberek között vita arról, hogy melyik annak a területnek a déli etnográfiai határa, amelyen — a vita befejeztével — a szlovák autonóm állam kialakulhat. Ezt egyúttal úgy is fölfoghatjuk, hogy a magyar nyelvterület északi határának rögzítéséről volt szó. Csak azt nem mondhatjuk, hogy azt a szlovákiai területet határozták meg, melyet Magyarországhoz csatolandónak ítélték, mert a politikai értelemben vett Szlovákia csak most volt megalakulóban. A cseheknek a volt magyar terület adminisztrálásáról történt kényszerű lemondása után magyarok, szlovákok és rutének egyaránt szabadultak föl. Mivel a közigazgatási kerületek — régebben magyar vármegyék — határai nem vettek nyelvhatárokat figyelembe, most először kísérelte meg e nemzetek mindegyike sajátjának érzett területét pontosan körvonalazni és a másik féllel nézetét elfogadtatni.

A magyar álláspontot az alábbiakkal jellemezhetjük. Magyarországról része kell legyen a csehek alól felszabaduló terület déli színmagyar lakosságú karéja a hozzá csatlakozó 3 nagyobb és néhány kisebb vegyes lakosságú, de magyar többségű körzettel kiegészítve. Szlovákiáé kell legyen a terület északnyugati harmada. Népszavazást kell tartani a ruthénföldön és a Kelet-Szlovákiának nevezett — felében szlovák, felében ruthén, magyar és német lakosságú — révén.

Mielőtt e területek nemzetiségi adatait ismertetnénk, rá kell mutatnunk arra, hogy Münchenben a négy nagyhatalom az Osztrák-Magyar Monarchia hatóságai által eszközölt utolsó népszámlálás (1910) adatait nyilvánította hitelesnek, miután a csehek censusában a szlovák mint nemzet nem szerepelt, hanem "csehszlovák" néven a csehekkel együtt lett kimutatva, a zsidó vallású lakosság német vagy magyar anyanyelvét általában nem vették figyelembe, hanem a német és magyar nyelvterületen zsidó nemzetiségűnek, a cseh és szlovák nyelvterületeken viszont cseh-szlováknak tüntették föl e hitfelekezet tagjait, végül az 1920 és 1930-ban elvégzett összeírások anyanyelvre vonatkozó eredményei között akkorák az eltérések, hogy azok hitelessége ellen jogos kétely merült föl. (A magyar nyelvterület lakosságának 10 %-os szaporodása ellenére a magyar anyanyelvűek száma 20 %-os fogyást, számarányuk területükön tehát kb. 30 %-os csökkentést mutatott fel 10 év alatt!)

A szlovákok csak a színmagyar területekre nem tartottak igényt, míg a magyar javaslattal ellentétben a vegyes lakosságú, de magyar többségű részeket maguknak követelték és a népszavazás gondolatát eleve mindenütt elutasították. A Ruthénföldet Cseh-Szlovákia keretében autonóm területnek kívánták látni.

A megegyezés nem a népszavazásra javasolt területeken múlt, hanem a magyar többségű, de némi német illetve szlovák községet is magában foglaló részeken. Itt voltak ugyanis ez országrész legfontosabb városai: Pozsony és Kassa.

A komáromi tárgyalásokon a magyar küldöttség olyan mérséklet-ről tett tanúságot, mely a magyar közvéleményben inkább kritikát, mint megértést váltott ki, mert:

- 1.) Nem kívánta azt, hogy a szlovák nép autonóm politikai életét a magyar királyságon belül kezdje meg, melynek ősei 1020 éven át hű polgárai voltak.
- 2.) Még arra sem törekedett, hogy Magyarország északi határát a magyar településterület történelmi határán húzzák meg. (Lásd 1-15. térképeinken.) Megelégedett volna a határmentén húzódó túlnyomóan magyar lakosságú földszáv visszacsatolásával, melynek lakosságából 70% olyan színmagyar területen él, ahol a lakosság 92,4%-a magyar és 3,4%-a szlovák, 30% pedig olyan vegyes lakosságú területen, ahol a lakosság 50%-a magyar és csak 32,8%-a szlovák.
- 3.) A nyelvhatárokhöz való pontos ragaszkodás folytán le kellett mondjon azokról a magyarokról, kik a szlovák és ruthén nyelvterületeken belül magyar nyelvszigeteken vagy magyar többségű városokban éltek. Ezeknek a száma együttesen 224,115 volt a mérvadó népszámlálás szerint. Ennyi volt kb. a franciák száma 1900-ban Elzász-Lotharingiában, kiknek fölszabadításáért a francia diplomácia az Entente Cordiale nevű katonai szövetséget hozta létre! Ugyanakkor a visszagyógyított területen élő szlovákok száma százazézerrel kevesebb volt.
- 4.) Mivel a volt cseh területen a magyaroknak 21%-a a törzsmagyar-ságtól elszigetelten élt, a magyar követelés kiterjedt egy olyan kis vegyes lakosságú részre is, melynek 18 ezer lakosából csak 7000 volt a magyarok száma, azonkívül népszavazást igényelt a ruthénföldre és Kelet-Szlovákiára. Utóbbiban, ha a szlovákoknak csak 11%-a Magyarország mellett szavaz, a terület Magyarországgé lesz miután a magyarok, szepesi szászok és ruthének szavazatait illetően senki-nek sem voltak kétségei, s ők együttesen a lakosság 44%-át tették ki.

Néhány szóval ki kell térjünk a Ruthénföldre. A ruthének a keleti szláv nyelvcsaládba tartoznak, mert nyelvük ukrán, fehér orosz és nagy orosz nyelv mindegyikével rokon, de egyikkel sem azonos. E nép őshazája a három ismert keleti szláv nyelv egymás közötti határvidékén kellett legyen. A régi Magyarországba, azaz mai hazájukba, mely most Kárpát-Ukrajna néven a Szovjet Unió birtoka, Nagy Lajos magyar király engedélyével a 14. század második felében költöztek be. A magyarok e nemzetiséget, mely magát "ruszin"-nak nevezi, mindig önálló nemzetnek tekintették, de mivel irodalmuk nem volt, iskoláiban a nagy orosz nyelvű oktatást vezették be, lévén ez a keleti szlávok legfejlettebb irodalmi nyelve. A Cseh-Szlovák állam megteremtője Masaryk e területet Ukrajnának szánta, hogy ezáltal egy Cseh-Szlovák Szovjet közös határszakasz jöjjön létre, melyen keresztül szovjet katonai segítség jöhet a lengyelek, németek és magyarok rovására túlságosan kiterjeszkedett cseheknek. Ezért az orosz hegyet az ukrán nyelvet tette hivatalossá és a görög katolikus vallás rovására a görögkeleti terjesztését pártfogolta. A ruthének tehát nemzeti egyéniségük biztosítását a magyaroktól várták, hisz a cseheknek csak a kínáló alkalom késése ill. Pilsudszkynak Oroszország fölötti győzelme

gátolta abban, hogy kiszolgáltassák őket a Szovjetnek, ahol "ukránosításuk" befejeződne.

Az adott történelmi pillanatban (1938.) a Ruthénföld geopolitikai jelentősége abban állott, hogy e föld birtokában Magyarország áttörte volna a volt Kis-Entente szorító gyűrűjét és egy jelentős szakaszon Lengyelországgal lett volna határos. Ez pedig éppen a hitleri Németországgal szembeni nagyobb biztonságérzet szempontjából volt szükséges. Mind Magyarországon, mind Lengyelországban.

A cseh-szlovák uralom alól fölszabaduló — 1918-ig Magyarországhoz tartozó — terület fölosztására vonatkozó különböző javaslatok folytán különféle képpen alakuló nemzeti megoszlásról következő táblázataink nyújtanak tájékoztatást:

A Magyarországtól Cseh-Szlovákiához csatolt területtől:

1 Münchenben már Németországhoz csatolva (Pozsonyligetfalu + Dévény):

magyar	német	szlovák	ruthén	egyéb	össz:
698	3,303	827	—	182	5,010
14,0%	66,0%	16,5%	—	3,5%	

München után Lengyelországnak átengedve:

magyar	német	szlovák	ruthén	lengyel és egyéb	
465	463	12,957	1,062	1,330	16,277
2,9%	2,9%	79,5%	6,5%	8,2%	

3 Maradt fölosztandó:

magyar	német	szlovák	ruthén	egyéb	
1,065,522	256,637	1,680,636	430,756	62,730	3,496,281

4 Fölszabadulhat elméletileg a terület összes magyar, szlovák és ruthén lakossága, tehát maximálisan 90,8%.

Miután a három említett nép néhol egymással elkeveredve települt, ennek az arányszámnak az elérése persze lehetetlen volt. Objektív szempontból azonban az a javaslat kellett a legjobb legyen, mely ezt a számot a legjobban megközelítette.

A nemzetiségek megoszlása a magyar javaslat szerint szétválasztandó volt cseh-szlovák területeken:

I. Magyarországhoz visszacsatolandó területen:

magyar	német	szlovák	ruthén	egyéb	összesen
843,848	59,348	135,123	14,832	9,111	1,062,262
79,4%	5,6%	12,7%	1,4%	0,9%	100%

II. Az új szlovák állam területén:

A/*	116,525	87,506	1,272,578	3,987	22,655	
B/**	53,089	53,010	252,459	75,780	17,505	
	169,614	140,516	1,525,037	79,767	40,160	1,955,094
	8,7%	7,2%	78,0%	4,1%	2,0%	100%

III. Ruthénföldön:**

52,060	56,873	20,446	336,157	13,459	478,995
10,9%	11,7%	4,3%	70,2%	2,9%	<u>100%</u>

I. - III. össz.: 3,496,281

Ebből fölszabadult volna 77,4%

*Nyugat és Közép-Szlovákia

**Eredetileg népszavazásra javasolt területek.

A nemzetiségek megoszlása a **szlovák javaslat szerint** szétválasztandó — volt cseh-szlovák — területeken:

I. Magyarországhoz visszacsatolandó területen:

magyar	német	szlovák	ruthén	egyéb	összesen
643,083	5,665	24,656	3,954	2,720	680,078
94,6%	0,8%	3,6%	0,6%	0,4%	100%

II. Az új szlovák állam területén:

330,503	188,490	1650,933	98,245	46,958	2,315,129
14,3%	8,1%	71,3%	4,3%	2,0%	100%

III. Az autonóm Ruthénföldön:

91,936	62,482	5,047	328,557	13,052	501,074
18,3%	12,5%	1,0%	65,6%	2,6%	100%

I.-III. összesen:

3,496,281

Ebből fölszabadult volna:

75,0%

A nemzetiségek megoszlása a **német javaslat szerint** szétválasztandó — volt csehszlovák területeken:

I. Magyarországhoz visszacsatolandó területen:

magyar	német	szlovák	ruthén	egyéb	összesen
663,255	6,892	27,916	4,928	3,214	706,205
93,9%	1,0%	4,0%	0,7%	0,4%	100%

II. Az új szlovák állam területén*:

326,771	188,445	1,649,277	98,244	46,801	2,309,538
14,1%	8,2%	71,4%	4,3%	2,0%	100%

III. Az autonom Ruthénföldön:

75,496	61,300	3,443	327,584	12,725	480,548
15,7%	12,7%	0,7%	68,2%	2,7%	100%

I.-III. összesen: 3,496,281

Ebből fölszabadult volna 75,4%

*Megegyezik a szlovák javaslattal a komáromi tárgyalások végén.

A nemzetiségek területi megosztása az I. Bécsi döntés (1938. nov. 2.) után:

I. Magyarországhoz visszatért területen:

magyar	német	szlovák	ruthén	egyéb	összes
751,951	17,354	84,905	8,941	6,148	869,299
86,5%	2,0%	9,8%	1,0%	0,7%	100%

II. Szlovák autonom területen

252,666	184,189	1592,237	97,980	44,070	2,171,242
11,7%	8,5%	73,3%	4,5%	2,0%	100%

III. Ruthén autonom területen

60,905	55,094	3,394	323,835	12,512	455,740
13,1%	12,1%	0,7%	71,1%	2,7%	100%

Összes fölszabadult: 3,496,281
76,3%

A komáromi tárgyalások idején a két tárgyaló fél némi engedményt tett. Magyar részről nem ragaszkodtak a Kelet-Szlovákiában javasolt népszavazás megtartásához, tehát elismerték e kevert lakosságú nagy területnek Szlovákiához tartozását. Azonkívül lemondtak a magyar-szlovák kevert lakosságú vidékek közül annak az említett 18 ezer lakost számláló területnek a visszacsatolásáról, melyen a lakosság enyhe többsége szlovák.

Szlovák részről néhány kisebb vegyes lakosságú rész déli felének visszacsatolásához járultak hozzá, összesen mintegy 5,500 lakossal. A három jelentős vegyes lakosságú körzetről azaz Pozsony, Kassa és Nyitra vidékéről nem voltak hajlandók lemondani. A ruthénföldi népszavazás gondolatát ugyancsak elutasították.

A 3 fontos — vegyes lakosságú, de magyar többségű — terület nemzetiségeinek megoszlását (1910-ből) táblázatban mutatjuk be.

Ugyanakkor szólnunk kell a magyar népszámlálásnak néhány jellemző sajátosságáról, melyben sok egyéb ország, pl. Ausztria népszámlálásaitól különbözik. Magyarországon a "tényleges" lakosságot számlálták össze, tehát az adott időpontban a nevezett helységben található ma-

gyar és külföldi állampolgárokat egyaránt, és a — minden esetben idegen anyanyelvű — külföldieket is kimutatták a lakosság anyanyelvi megoszlását tárgyaló rovatban. Ezáltal 278,130 külföldivel gyarapodott a nem magyar anyanyelvűek száma. Nélkülük Magyarország lakosságából 55,3% lenne magyar a kimutatott 54,5 % helyett. Kiből tevődtek össze ezek a külföldiek? 1910-ből nem áll számszerű adat rendelkezésünkre, de 1900-ban (Dr. Kenéz Béla: Magyarország népességi statisztikája, Budapest 1906.) 86%-a az idegeneknek osztrák állampolgár volt. Ezek pedig főleg német, cseh és lengyel anyanyelvűek voltak. A mi népszámlálási évünkön az utóbbi kettő az "egyéb" anyanyelvűek számát, a német-osztrák viszont a németek számát gyarapította. Az 1910-es népszámlálás közzétett adataiból az idegenek nyelvi megoszlását nem tudjuk pontosan rekonstruálni, de megtehetjük ezt a nagyobb városokban, ahol az "egyéb" anyanyelvűek legnagyobb része a lábjegyzetekben részletesen föl van sorolva. Így pl. azt látjuk, hogy Pozsony 1,638 "egyéb" anyanyelvű lakosságából 1,242 cseh-morva, 115 lengyel, 69 angol, 65 olasz és 50 Bulgár volt. Ezek valamennyien külföldi állampolgárok voltak. Ha együttes számukat levonjuk a Pozsonyban összeírt 7,199 külföldi számából, akkor még mindig 5,658 olyan idegen személy marad, akiknek anyanyelve a felsorolt nyelvek egyike kell legyen, mégpedig olyan, amelyik Ausztriában is előfordul: tehát német.

Ez a körülmény azért fontos, mert ha pl. Pozsony Ausztriai város lett volna, az idegen állampolgárok anyanyelvét nem kérdezték volna, (mint ahogy 301,088 magyar állampolgárt anyanyelvi részletezés nélkül mutattak ki!), akkor Pozsony relatív többségében magyar városként jelentkezett volna. Így viszont, a közös hadsereg és közös vámterület révén Pozsonyban állomásozó sok idegen katona és még több osztrák üzletember folytán a városban az összeírásakor tartózkodó németek száma a magyarokét fölülmúlta. A Monarchia összeomlásakor idegen katonák és üzletemberek egyaránt hazamentek családotul. Egy területi változtatásnál tehát nem lehet őket tényezőknak tekinteni.

Pozsony - vidék

	magyar	német	szlovák	egyéb	összesen
Pozsony város	31.705	32.790	11.673	2.055	78.223
Pozsony és a magyar nyelvterület közötti községek	6.102	3.487	2.712	49	12.350
	37.807	36.277	14.385	2.104	90.583
	41.7%	40.0%	15.9%	2.4%	100%
Pozsony város az idegen állampolg. nélkül:	31.705	27.132	11.673	514	71.024
A községek id. állampolg. nélk.:	6.102	3.388	2.712	49	12.251
	37.807	30.520	14.385	563	83.275
	45.4%	36.6%	17.3%	0.7%	100%

	magyar	német	szlovák	egyéb	összesen
<i>Nyitra - vidék</i>					
Északi, magyar többségű rész:	41.302	2.098	16.772	398	60.626
Déli, szlovák többs. rész:	8.759	531	29.779	319	39.332
	50.061	2.629	46.551	717	99.958
	50.1%	2.6%	46.6%	0.7%	100%
<i>Kassa - vidék</i>					
Kassa város	33.350	3.189	6.547	1.125	44.211
Községek					
Kassától Délre:	10.654	111	3.180	121	14.066
Kassától Ny.-ra:	1.926	149	7.526	298	9.899
Kassától K.-re:	3.671	105	8.762	451	12.989
<i>Kassa és szűkebb környéke:</i>					
Kassa és szűkebb környéke:	49.601	3.554	26.015	1.995	81.165
Mecenzéf vid.:	1.769	2.518	885	225	5.397
Nagyszalánc-Tketeres vid.:	7.238	90	7.134	332	14.794
<i>Kassa és tágabb környéke:</i>					
Kassa és tágabb környéke:	58.608	6.162	34.034	2.552	101.356
	57.8%	6.1%	33.6%	2.5%	100%
<i>Kassa város az idegen polgárok nélkül:</i>					
Kassa város az idegen polgárok nélkül:	33.350	1.193	6.547	395	41.485
<i>A községek az id. polg. nélkül:</i>					
A községek az id. polg. nélkül:	25.258	2.835	27.350	312	55.755
	58.608	4.028	33.897	707	97.240
	60.3%	4.1%	34.9%	0.7%	100%

A részletes népességi adatok végeredményeit tekintő politikusok figyelve azonban nem terjedt ki e körülményre. Németek és magyarok Pozsonyt egyaránt relatív német többségű városnak mutatták ki. A valósággal ellentétben, bár föltehető jóhiszeműséggel.

Mi összehasonlításképpen kimutatjuk Pozsony vidékén és Kassa vidékén is a lakosság anyanyelvi összetételét, az idegen állampolgárok nélkül. A községek esetében úgy jártunk el, hogy az idegenek számát elsősorban az "egyéb" anyanyelvűek számából vontuk le, s csak a maradékot a németekéből. A valóságban sokkal több németet kellett volna törölnünk, de mennyit? Erre a községeknél nem volt adatunk.

Vannak államok, melyek statisztikai hivatalai a nemzetiséget kérdezik az állampolgároktól. Ausztria a társalgási nyelvet kérdezte. Mindkét megoldás az államalkotó, többségi népnek kedvez. (Bécsben minden vegyes házasságban német volt a társalgás nyelve és nem cseh, magyar vagy lengyel!) A magyar számlálóbiztosok az anyanyelvet tudakolták. Ezáltal a magukat politikai értelemben magyarnak érző, magyar élet-társalással házasságban élő, de nem magyar anyanyelvűek számláló lapjaiból ütőkártyát készítettek a magyar állam későbbi ellenségei számára. (Hitler papíron a német népcsoport tagjaiként könyvelte el a magyarországi zsidók közül a jiddis anyanyelvük folytán németnek összeírottakat is!)

Miután Komáromban a magyar és szlovák tárgyalófelek között a megegyezés a Pozsony-Nyitra és Kassa körzetek együttesen 50,-% magyar és 32,5% szlovák lakosságán meghiúsult, a szlovákok a vitának német és olasz döntőbírótság elé vitelét javasolták. A csehek által a ruthének képviselőjével megbízott politikusok mivel a ruthén népszavazás gondolatát mereven elutasították, sőt a 80,3% magyarral szemben csak 3,8% ruthént számláló Ungvár és a 73,5% magyarral szemben 8,1% ruthént számláló Munkács városok Magyarországhoz történő visszacsatolása ellen is tiltakoztak — szintén csatlakoztak a szlovák javaslatához.

A magyar küldöttség — ha el akarta volna kerülni azt, hogy kívánásaiból mindaz, ami majd beteljesül, a tengelyhatalmak szentesítésével teljesedjék be, — nemcsak 422,000 magyar visszatéréséről kellett volna lemondjon, hanem a magyarlakta északi terület 5 legnagyobb városáról is (Pozsony, Kassa, Ungvár, Nyitra).

Csupán 640,000 magyar visszacsatolása, összesen 7 kisvárossal, nem eredmény hanem kudarc lett volna a magyar közvélemény szemében, még hozzá egy 15 milliót számláló, ezeréves történelmi nemzet kudarcra egy kétmillió néppel szemben, mely csak most kezdi önálló politikai életét egy autonómia keretében. . . A hadsereg megbuktatta volna a kormányt Budapesten.

A magyar küldöttség tehát hozzájárult a vitának döntőbírótság elé terjesztéséhez, de a lengyel kormány képviselőjét is a döntőbírók sorában szerette volna látni. Ezt a javaslatot a szlovákok csak azzal a feltétellel fogadták volna el, ha Románia is részt vehet a döntésben. A magyar kormánynak így nem maradt más választása: a tengelyhatalmak — és kizárólag csak azok — döntésére volt utalva, ha nem akart háborút. Azt pedig eleve nem akart.

A vita tehát a bécsi Belvedere palotában folytatódott, de ezúttal már németek és olaszok között. Ciano volt olasz külügyminiszternek — özvegye által kiadott — naplója teljességgel igazolja a magyar közvéleményben közvetlen a döntés után elterjedt hírt, mely szerint Ribbentrop a szlovákok javaslatát kívánta érvényre juttatni. Lényeges változást csak egyik ruthénföldi város — Ungvár — esetében eszközölt, melynek Magyarországhoz való visszatérése mellett szólt. Ugyanakkor az olasz döntőbíró a magyar javaslat megvalósítását kívánta. Az eredmény 50-50%-os kiegyezés lett. A németek ragaszkodtak ahhoz, hogy Pozsony Szlovákiáé legyen. Ehhez az olaszok csak Kassának visszacsatolása ellenében járultak hozzá. A Nyitra-vidéket pedig salamoni ítélettel megfelelték. A déli — 55,8%-ban szlovák többségű rész Magyarországé lett. Ciano még a ruthénföldi részen Munkács város visszacsatolását tudta elérni, bár alighanem a kisebb Nagyszöllős városka és környéke magyar népének cserébe adása árán.

A BÉCSI DÖNTÉSEL (1938. nov. 2.) MEGOSZTOTT — MAGYAR
TÖBBSÉGÜ — TERÜLETEK NEMZETISÉGI ADATAI

	magyar	német	szlovák	egyéb	összesen
Magyarországnak ítélt rész a színma- gyar nyelvter.-ből: 674.991	674.991	13.062	25.136	8.676	3.678
Pozsony vidékéből: —	—	—	—	—	—
Nyitra vid.-ből: 24.348	24.348	695	32.122	1	454
Kassa vid.-ből: 48.880	48.880	3.552	25.991	263	1.859
A kisebb vegyes területekből: 3.732	3.732	45	1.656	1	157
összesen: 869.299	751.951	17.354	84.905	8.941	6.148
100%	86.5%	2.0%	9.8%	1.0%	0.7%
Szlovákiának itélt rész (Ruszinszkó- nak itélt r. =R)					
A színmagyar nyelv- ter.-ből: R 10.965	10.965	562	11	5.8272	90
Pozsony vid.-ből: 37.807	37.807	36.277	14.385	9	2.095
Nyitra vid.-ből: 24.369	24.369	1.927	14.167	1	251
Kassa vid.-ből: 9.728	9.728	2.610	8.043	10	622
Kisebb vegyes területekből: 2.614	2.614	37	3.370	1	123
összesen: 175.946	85.483	41.413	39.976	5.893	3.181
	48.6%	23.5%	22.7%	3.4%	1.8%

Azt mondtuk, hogy a németek a szlovák javaslatot támogatták. Ha azonban visszaemlékezünk Hitlernek Münchenben a magyar kívánságok elintézésével kapcsolatos álláspontjára, majd a szlovák tárgyalófélnék német döntést kérő indítványára, azt kell vélnünk, hogy a szlovákok voltak azok, akik az új határra vonatkozó német elgondolást tették magukévá, mely rájuk nézve eleve nagyon kedvező volt. A német terv ugyan is minden olyan várost, melyben a német nyelvű lakosság száma az ezret meghaladta, — tekintet nélkül a magyar többségre és a magyar környékre — Szlovákiának kívánt biztosítani. (Ebből a szándékból az is látszik, hogy Hitler már Münchenben tudta azt, miszerint nem fogja az egyezményt betartani, és nemcsak Csehország megszállását, hanem Szlovákiának német csatlóssá tételét is elhatározta. Utóbbi terv biztosításához kellett a volt észak-magyarországi németek, mint a Szlovák védnökség belső "védnökei".)

E témával Magyarországon 1938-tól 1945-ig a fenyegető "Harmadik Birodalom" provokálását elkerülni kényszerülve sem szakirodalom, sem sajtó nem foglalkozott. 1945 óta orosz parancsra kötelező a hallgatás az azóta ismét elszakított területekről, így a bécsi döntésekről is. Mások műveire tehát nem hivatkozhatunk, csupán a népszámlálás adataira. Ezek pedig bizonyítanak.

Táblázatunk a Cseh-Szlovákiához csatolt magyarországi városok közül bemutatja az I. oszlopban azt a 16-ot, amelyekben legtöbb volt a ma-

gyarok száma, a magyar lakosok számának sorrendjében. A II. oszlop ugyancsak 16 várost sorol fel, de most a szlovák lakosok nagyságrendjében (6 város ezek közül már a magyaroknál is előfordult). A III. oszlop a 16 legtöbb németet fölmutató várost tartalmazza e nemzetiség nagyságrendjében. Azokat a városokat, melyek német elgondolás szerint is Magyarországhoz csatolandók voltak, aláhúztuk. Ebből kiderül az, hogy a magyarok a 16 legmagyarabb város közül 8-ról le kellett volna mondjanak, köztük a két elsőről is. A szlovákok azonban megkapták volna mind a 16 legtöbb szlováknak hajlékot nyújtó várost, sőt mind a 16 legtöbb németet számlálót is. (Ez összesen 25 város.)

Kereszttel jelöltük meg a csak olasz közbelépésre Magyarországhoz visszacsatolt városokat. (A németek száma magában foglalja az idegen tehát osztrák állampolgárok közül is a német anyanyelvűeket, mivel az 1910-es népszámlálás így mutatta azokat ki.)

magyarok száma	aránya	aránya	szlovákok száma	aránya	németek száma	aránya		
1. Kassa+	33,350	75,4%	Pozsony	11,673	14,9%	Pozsony	32,790	41,9%
2. Pozsony	31,705	40,6	Selmec	8,341	55,0	Késmárk	3,242	51,3
3. Komárom	19,924	89,2	Rózsáhegy	8,340	68,1	Kassa+	3,189	7,2
4. Érsekújvár	14,838	91,5	Nagyszombat	8,032	53,0	Munkács+	3,078	17,8
5. Ungvár	13,590	80,3	Kassa+	6,547	14,8	Nagyszombat	2,280	15,0
6. Munkács+	12,686	73,5	Eperjes	6,494	39,8	Gölnichánya	2,095	54,6
7. Beregszász	12,432	96,1	Igló	5,103	48,5	Igló	1,786	17,0
8. Losonc	10,634	82,2	Zsolna	4,954	53,9	Dobsina	1,688	33,6
9. Nyitra	9,754	59,4	Nyitra	4,929	30,0	Nyitra	1,636	10,0
10. Léva	8,752	90,5	Besztercebánya	4,388	40,7	Bártfa	1,617	24,6
11. Eperjes	7,976	48,8	Ujbánya	4,256	88,4	Bazin	1,558	32,4
12. Selmec	6,340	41,8	Szakolca	4,155	82,8	Huszt	1,535	14,9
13. Rimaszombat	6,199	89,7	Modor	4,124	82,3	Körmöc	1,514	33,5
14. Nagyszőlős	5,943	76,1	Trencsén	3,676	47,0	Zsolna	1,463	15,9
15. Rozsnyó	5,886	89,7	Zólyom	3,579	40,7	Eperjes	1,404	8,6
16. Besztercebánya	5,261	48,8	Korpona	3,460	86,1	Lőcse	1,377	18,3

Végül is kíséreljük meg a magyar-szlovák területi vita margóján egy objektív bírálatot mondani a két fél kívánságait és döntőbírák döntését kiértékelvén. Csak felületes szemlélő mondhatja azt, hogy a magyar érdek minél nagyobb területnek visszacsatolása, a szlovák érdek pedig minél nagyobb területnek Szlovákia számára való megszerzése kellett legyen. Mert éppen egy olyan állam csödjének volt köszönhető magyarok és szlovákok felszabadulása, mely túl sok idegen lakosságú területet biztosított a béketárgyalásokon magának. Éppen ezért került most felosztásra.

Objektív szempontból nézve tehát az volt a legjobb javaslat, mely szerint az egész szóban forgó területen a legtöbb lett volna a felszabaduló szlovákok, magyarok és (egy független Ruthénföldet feltételezve) a ruthének száma, s így a legkevesebb a továbbra is kisebbségi sorsban maradóké. Előrebocsátjuk azt, hogy 100%-os megoldás nem volt lehetséges miután a terület német és egyéb anyanyelvű polgárai továbbra is kisebbségek mellett kellett maradjanak, azonkívül magyar-szlovák vegyes lakosságú körzetek is voltak.

AZ ÖSSZLAKOSSÁGBÓL A

	kisebbségben maradók arányzáma	fölszabadulók arányzáma
A magyar javaslat szerint	77.4%	22.6%
A szlovák javaslat szerint	75.0%	25.0%
A német javaslat szerint	75.4%	24.6%
A bécsi döntés szerint	76.3%	23.7%

Ezek szerint a legobjektívebb megoldást a magyar, a legkevésbé objektívet a szlovák javaslat tartalmazta.

Rá szeretnénk mutatni a Nyitra-vidék megosztásának negatív jelentőségére. Ha az egész terület Magyarországhoz visszatér, akkor 50,1% szabadul fel a lakosságból. Ha az egész Szlovákiáé marad, akkor 46,6% szabadul fel. Miután megosztották és északon a többségben lévő magyarok, délen a többségben lévő szlovákok kisebbségi sorsban maradtak, csak 38,5% volt a felszabadultak együttes száma. Ez volt tehát objektív szemmel nézve a legrosszabb megoldás.

Megértéséhez tudnunk kell azt, hogy totalitárius államok politikusai döntöttek a kérdésben. Ezekben az államokban az ember az állam tulajdonaként élt a tudatban, nem pedig megfordítva. Ha a magyar állam az áhított magyar embereket, a szlovák állam pedig kívánt szlovákjait nem kapta meg, kárpótolták idegen emberekkel a megkárosítottnak érzett államot. Hogy talán az emberek azok, akik megkárosulnak? Miért vetjük Ribbentrop és Ciano szemére azt, hogy erre nem gondoltak. Talán az Atlantic Charta szerzői gondoltak rá a békekötéskor?

J E L M A G Y A R A Z A T

29. számú térkép

- Határ a döntés előtt
- Magyarország által javasolt határ
- Szlovákia által javasolt határ
- A bécsi döntés által megállapított határ
- Túlnyomóan magyarok által lakott terület
- Túlnyomóan magyarok és németek által lakott terület
- Túlnyomóan németek által lakott terület
- Túlnyomóan szlovákok által lakott terület
- Vasútvonalak
- Város
- Falu

A részletek köré rajzolt oszlopok az ugyanolyan betűvel jelölt terület lakosságának nemzetiségi megoszlását mutatják, a részletek alatt pedig a politikailag elválasztott részek lakosságának nemzetiségi megoszlása látható. Minden mm² 200* lakost jelöl az oszlopokban.

(*Kicsinyítés esetén ez a szám a lépték kisebbítésének a négyzetével arányosan növekszik!)

magyarok	németek	szlovákok
egyebek	idegen állampolgárok	

THE FIRST ARBITRATION OF VIENNA IN 1938.

BY S. TÖRÖK

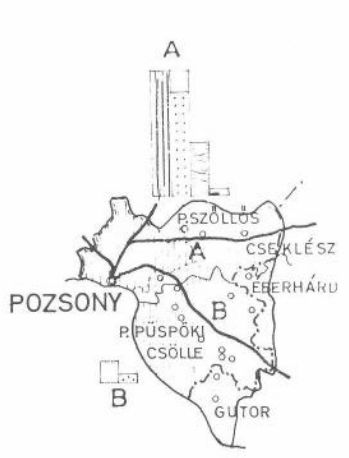

29

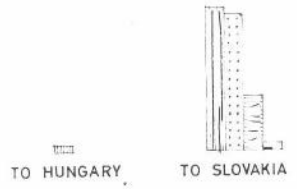
- FRONTIER BEFORE THE ARBITRATION
- - - FRONTIER PROPOSED BY HUNGARY
- FRONTIER PROPOSED BY SLOVAKIA
- FRONTIER FIXED IN VIENNA

CONCERNING THE DETAILS:

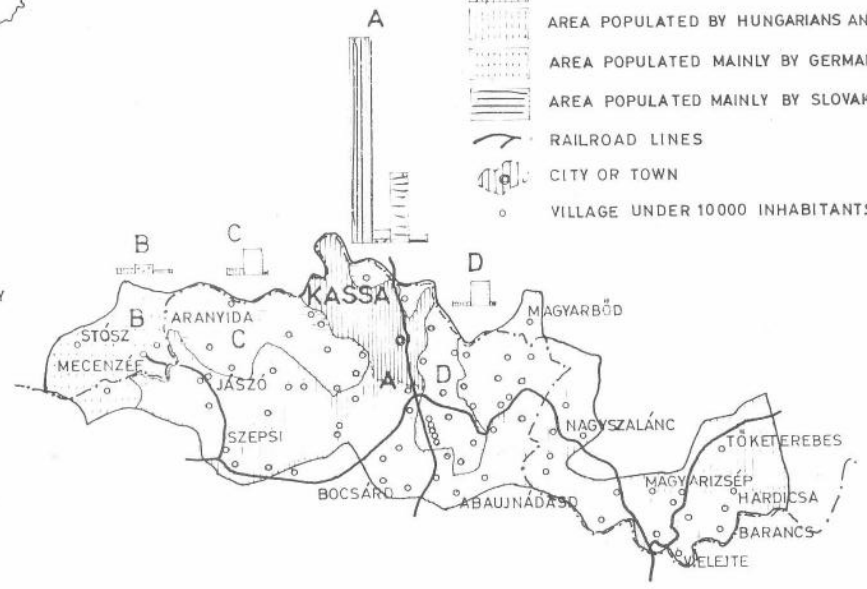
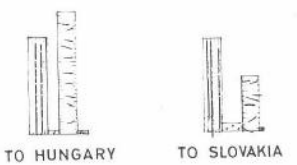
- [Pattern] AREA POPULATED MAINLY BY HUNGARIANS
- [Pattern] AREA POPULATED BY HUNGARIANS AND GERMAN
- [Pattern] AREA POPULATED MAINLY BY GERMANS
- [Pattern] AREA POPULATED MAINLY BY SLOVAKS
- [Symbol] RAILROAD LINES
- [Symbol] CITY OR TOWN
- [Symbol] VILLAGE UNDER 10000 INHABITANTS

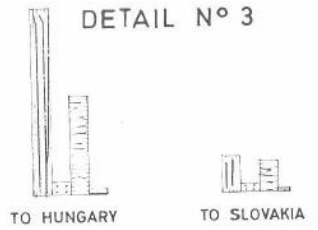
DETAIL N° 1

DETAIL N° 2

DETAIL N° 3

THE COLOURED COLUMNS AROUND THE DETAILS SYMBOLIZE THE ETHNOGRAPHICAL DIVISION OF THEIR ACCORDING PARTS, THOSE BELOW THE DETAILS REPRESENT THE ETHNOGRAPHICAL SPECTRUM OF THE POLITICAL DIVIDED PARTS.

- [Pattern] HUNGARIANS
- [Pattern] GERMANS
- [Pattern] SLOVAKS
- [Pattern] OTHERS
- [Pattern] FOREIGN CITIZENS

EVERY SQUARE mm INDICATES 200 INHABITANTS